

Respecteren cultuur geldt niet alleen voor de arbeid onder Joden

Steven Paas

Reformatorisch Dagblad 15-2-2021 [Forum, p.24]

<https://www.rd.nl/artikel/914278-respecteren-cultuur-geldt-niet-alleen-voor-arbeid-onder-joden>

<https://www.linkedin.com/pulse/respecteren-cultuur-geldt-niet-alleen-voor-arbeid-onder-steven-paas/?trackingId=vyIMAD3H%2FKfQE8O0hT2YhQ%3D%3D>

Het is niet vreemd dat kerken vandaag uiterst behoedzaam zijn in hun (missionaire) omgang met de Joden. Maar zij zouden zich moeten afvragen of hun zendingsactiviteiten in algemene zin niet op de schop moeten.

Christenen hebben liefde en respect voor de medemensen met wie ze het Evangelie willen delen en voor hun cultuur. Betekent deze vanzelfsprekendheid in het geval van Joodse medemensen dat zending onder hen een "no-goarea" is? Veel kerken in de gereformeerde gezindte hebben moeite met de term "Jodenzending". In plaats daarvan benoemen ze hun verhouding met het Joodse volk uiteenlopend. Het dichtst bij zending ligt de aanduiding "verkondiging". De Hersteld Hervormde Kerk gebruikt deze term in haar nieuwe visiedocument, onder nadrukkelijke afwijzing van "Jodenzending" (RD 6-2). De benadering van de Gereformeerde Gemeenten lijkt hier sterk op.

Intussen is het de vraag waar zending en verkondiging nu echt van elkaar verschillen. Maakt niet vooral de gevoelswaarde van beide woorden het verschil uit?

De Gereformeerde Kerken vrijgemaakt handhaven nog de duiding "zending onder de Joden". Andere kerkgenootschappen typeren hun relatie met de Joden bijvoorbeeld als: arbeiden onder de Joden, luisteren naar de Joodse uitleg van de Schrift, diaconaat en handreikingen tot verzoening, met elkaar dialogiseren op voet van gelijkwaardigheid.

Officieel geformuleerd of niet, de kerken gaan in het algemeen uit van een verbondenheid van de Kerk met Israël. Waaruit die verbondenheid dan wordt verondersteld te bestaan, varieert nogal. Het wordt, wat mij betreft, het minst duidelijk bij de Protestantse Kerk in Nederland, in haar befaamde artikel I-7 van de Kerkorde. In ieder geval lijkt ook deze kerk weg te willen blijven van de klassieke betekenis van christelijke zending.

Jezus' zendingswoorden

Opvallend is dat kerken zending bedrijven onder Joodse medemensen schuwen. Jezus wilde, getuige Zijn oproep tot deelname aan de "Missio Dei" (de zending van God), immers dat de discipelen hun zendingsactiviteiten „bij Jeruzalem" zouden beginnen. De evangelist Lukas meldt dat nadrukkelijk (24:47). In Handelingen 1:8 schrijft hij dat volgens Jezus de discipelen

hun werk „in Jeruzalem” moesten beginnen en dat Hij ook het gebied nabij de stad erbij betrok: „zowel in Jeruzalem als in heel Judea en Samaria.”

De discipelen keken daarvan niet op. Want al voor Zijn kruisiging had Jezus ”de twaalf” erop uitgezonden om „het Koninkrijk van God te prediken” onder de Joden (Mattheüs 10:1-5; Markus 6:7-13; Lukas 9:1-2; vgl. Lukas 22:35-36). En later stuurde hij een groep van zeventig volgelingen met hetzelfde doel (Lukas 10:1-3). Als de Kerk van vandaag een voortzetting is van de eerste leerlingen van Jezus, dan behoort zending onder de Joden vanzelfsprekend tot haar taak.

Eenzijdige behoedzaamheid

Uiteraard is het niet vreemd dat kerken vandaag uiterst behoedzaam zijn in hun omgang met de Joden. Voor geen goud willen we terugvallen in de fouten van een verleden waarin christenen zich medeschuldig maakten aan daden die binnen de Europese cultuur leidden tot afschuwelijke vormen van discriminatie, vervolging en genocide, uitmondend in de Holocaust. De betrouwbaarheid van het christelijke getuigenis aan de Joden raakte door die schandelijke praktijk zwaar beschadigd. Daarom hebben we begrip voor Joods wantrouwen ten aanzien van het christendom en ook voor christenen die het woord ”zending” (bijna) niet meer in de mond durven te nemen als het om de Joden gaat.

Inmiddels beseffen we ook dat het vanzelfsprekend is dat Joden en anderen hun culturele en etnisch identiteit niet hoeven af te zweren als ze christen worden. Vreemd is het echter wel dat we die noodzaak tot behoedzaamheid veel minder voelen ten aanzien van andere volken. We moeten eraan herinnerd worden dat niet alleen de Joden een nare bijsmaak krijgen bij christelijke zending vanuit de blanke wereld. Veel gekleurde volken hebben ernstige raciale onderdrukking ervaren vanuit vanouds ‘christelijke’ landen. Al te vaak was christelijke zending verbonden met imperialisme, kolonialisme en extreem nationalisme. Dichtbij, op de eigen ‘blanke’ continenten van Europa en Amerika, en veraf, op de continenten van de anders gekleurde rassen, is de bodem doordrenkt van bloed, door de vele pogingen om volken te onderwerpen, uit te roeien of tot slavernij te brengen. Wie de geschiedenis kent, weet dat er niet slechts één genocide tegen één volk is geweest, maar vele tegen vele volken.

Respect

Kerken die Joden zending afwijzen met argumenten die ik nu maar samenvat als ”de beschamende Holocaust-traditie”, zouden zich moeten afvragen of hun zendingsactiviteiten in algemene zin niet op de schop moeten. Evenals bekeerde Joden hoeven ook andere gelovigen hun eigen culturele afkomst niet te verloochenen. Vaak ging het anders. Tot in de jaren tachtig probeerden Canadese kerken in speciale kostscholen onder dwang „de Indiaan in het kind te doden.” Het nog steeds opleggen aan bijvoorbeeld Afrikanen van cultureel bepaalde Europese theologische en kerkelijke voorkeuren en (on-)ethische eisen in een klimaat van financiële afhankelijkheid, gaat wellicht minder ver. Maar zulke praktijken kunnen evenzeer symbool zijn van de raciale dominantie van een westerse religieuze traditie die uit een bedenkelijk verleden stamt en geen verband houdt met de essentie van het christelijk geloof. Als kerken vandaag respect tonen voor de Joden in hun cultuur moeten ze dat anderen niet onthouden. Uiteindelijk is dat voor christenen even normaal als gehoorzame deelname aan de zending van Jezus onder Joden en niet-Joden, dichtbij en veraf.

Dr. Steven Paas is theoloog. Hij publiceert onder andere over kerkgeschiedenis, zending en de verhouding tussen Oude en Nieuwe Testament.